

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.11.11>

УДК 336.1:658.1

*Л. С. Морозова,
д. е. н., професор, професор кафедри фінансів,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2231-0558>*

*Н. Г. Савченко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2972-5024>*

*О. М. Кукурудз,
к. е. н., доцент кафедри фінансів,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9158-355X>*

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

*L. Morozova,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
State University of Trade and Economics, Kyiv,
N. Savchenko,
PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
State University of Trade and Economics, Kyiv,
O. Kukurudz,
PhD, Associate Professor of the Department of Finance,
State University of Trade and Economics, Kyiv*

DEVELOPMENT OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN ENSURING SOCIAL RESPONSIBILITY OF BUSINESS

В статті розглядається розвиток державно-приватного партнерства як важливого інструменту забезпечення соціальної відповідальності бізнесу в умовах сучасного соціально-економічного розвитку. Обґрунтовано, що успішна співпраця між державним і приватним секторами базується на компромісах, відкритому діалозі та спільному формулюванні цілей, які відповідають інтересам обох сторін. Важливим аспектом є необхідність унормування структури державно-приватного партнерства в законодавстві, що дозволить інтегрувати міжнародні стандарти та найкращі практики в національну систему. Дослідження також вказує на потенційні виклики, з якими може зіткнутися державно-приватне партнерство, такі як зміни політичної ситуації та економічні кризи, але підкреслює, що правильне управління та стратегічне планування можуть зробити його важливим фактором для досягнення сталого розвитку. Отже, стаття висвітлює необхідність активного впровадження інноваційних підходів у сфері державно-приватного партнерства, що не лише підвищить рівень соціальної відповідальності бізнесу, але й сприятиме покращенню якості життя населення. Вона закликає до більш тісної співпраці між державою та приватним сектором, що є ключовим для досягнення сталого розвитку в Україні.

The article considers the development of public-private partnerships (PPPs) as an important tool for ensuring corporate social responsibility (CSR) in the context of modern socio-economic development. The task is to identify the main problems that enterprises face when implementing social initiatives, in particular, insufficient interaction between the public sector and private business. Among the main obstacles are the lack of a clear regulatory framework, insufficient information support, as well as the lack of mechanisms for effective cooperation, which hinders the implementation of joint projects that could benefit society. The purpose of the article is to substantiate approaches to the formation and implementation of PPPs in ensuring corporate social responsibility, including an

analysis of the main stages of implementation, such as the definition of cooperation projects, justification, risk allocation, conclusion of contracts and performance assessment. The article emphasizes that successful cooperation between the public and private sectors is based on compromises, open dialogue and joint formulation of goals that meet the interests of both parties. An important aspect is the need to normalize the structure of PPPs in legislation, which will allow integrating international standards and best practices into the national system. The study also points to potential challenges that PPPs may face, such as changes in the political situation and economic crises, but emphasizes that proper management and strategic planning can make PPPs an important factor in achieving sustainable development. Therefore, the article highlights the need for active implementation of innovative approaches in the field of public-private partnerships, which will not only increase the level of social responsibility of business, but also contribute to improving the quality of life of the population. It calls for closer cooperation between the state and the private sector, which is key to achieving sustainable development in Ukraine.

Ключові слова: *державно-приватне партнерство, державний сектор, приватний сектор, соціальна відповідальність бізнесу, населення, сталий розвиток, управління.*

Keywords: *public-private partnership, public sector, private sector, corporate social responsibility, population, sustainable development, governance.*

Постановка завдання. У сучасному світі соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) стає дедалі важливішою складовою стратегії розвитку підприємств. Однак, незважаючи на зростаючу обізнаність про значення СВБ, більшість компаній стикаються з численними викликами при її реалізації. Однією з головних проблем є недостатня взаємодія між державним сектором і приватним бізнесом, що обмежує можливості для ефективного впровадження соціальних ініціатив.

Перш за все, існує потреба в чіткій регуляторній базі, яка б визначала рамки співпраці між державою та бізнесом у сфері соціальної відповідальності. Відсутність таких норм може призводити до непорозумінь і конфліктів між учасниками процесу, а також до нерівномірного розподілу ресурсів та відповідальності.

Крім того, недостатня інформаційна підтримка та комунікація між державними органами і бізнесом заважають реалізації спільних проєктів, які могли б принести користь суспільству. У цьому контексті важливо визначити, які моделі державного-приватного партнерства можуть бути найбільш ефективними для забезпечення соціальної відповідальності бізнесу.

Таким чином, проблема розвитку державного-приватного партнерства у забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу полягає в необхідності створення ефективного механізму співпраці, який би відповідав сучасним викликам соціально-економічного розвитку та сприяв би сталому розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз теоретичних аспектів та практичних рекомендацій щодо соціальної відповідальності бізнесу, представлених у працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, свідчить про важливість комплексного підходу до дослідження даної теми. Праці таких авторів, як О. Боднарук, Т. Бредгард, П. Друкер, Ф. Котлер, І. Липова, Н. Лосовська, І. Савченко та М. Фрідман, висвітлюють різні аспекти соціальної відповідальності, що підкреслює її багатогранність та актуальність в сучасних умовах.

Окремої уваги заслуговує розвиток механізмів державного-приватного партнерства, який розглядається в численних дослідженнях вітчизняних вчених: Н. Бондар, І. Брайловський, К. Дорошкевич, К. Жовтяк, В. Іщенко, Г. Комарницька, О. Кузьміна, О. Малін, Ю. Мех, А. Шевченко, О. Чальцева та І. Ясиновська. Їхні дослідження акцентують увагу на необхідності створення ефективних механізмів співпраці між державою та бізнесом для забезпечення соціальної відповідальності.

Таким чином, всебічне вивчення розвитку державного-приватного партнерства є надзвичайно важливим для формування умов, які сприятимуть реалізації соціальних ініціатив та підвищать рівень відповідальності бізнесу перед суспільством. Це, у свою чергу, стане запорукою сталого соціально-економічного розвитку країни.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний обсяг досліджень, присвячених теоретичним аспектам соціальної відповідальності бізнесу та механізмам державного-приватного партнерства, існує ряд невирішених частин цієї складної проблеми, які потребують подальшого вивчення.

По-перше, недостатньо досліджено ефективність існуючих моделей державного-приватного партнерства в контексті реалізації соціальних ініціатив. Багато проєктів залишаються на стадії ідеї, а їх реалізація стикається з численними бар'єрами, такими як брак фінансування, недостатня інформаційна підтримка та відсутність чітких регуляторних норм.

По-друге, існує потреба в розробці нових індикаторів для оцінки впливу державного-приватного партнерства на соціальну відповідальність бізнесу. Сучасні підходи до оцінки часто не враховують специфіку регіонів і галузей, що призводить до неточностей у вимірюваннях та аналізі.

По-третє, недостатньо вивченими залишаються механізми взаємодії між державними органами та бізнесом у рамках партнерства. Відсутність діалогу та налагоджених комунікаційних каналів може суттєво обмежувати можливості для ефективного співробітництва.

Врахування цих невирішених частин проблеми є важливим кроком для розвитку нових стратегій державного-приватного партнерства, які б сприяли більшій соціальній відповідальності бізнесу і, в кінцевому рахунку, покращували якість життя населення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування підходу до процесу формування та реалізації державно-приватного партнерства у забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу

Виклад основного матеріалу дослідження. Державно-приватне партнерство, по суті, є співробітництвом між державою та приватним сектором, яке орієнтоване на вирішення військових, економічних і соціальних завдань, що постають перед країною. Це партнерство має значний потенціал, активно використовуваний як розвиненими, так і країнами, що розвиваються. Незважаючи на своє глибоке історичне підґрунтя, цей феномен почав закріплюватися на інституційних та юридичних рівнях лише в недавньому минулому, що викликає особливий інтерес у вітчизняних дослідників.

Державно-приватне партнерство довело свою ефективність у зарубіжних країнах, передусім, в Європі та США [1, с. 225]. Практика розвинених країн свідчить, що партнерство між державою та бізнесом може стати потужним рушієм інфраструктурного розвитку, підвищення якості суспільних послуг та економічного зростання. У наукових колах України тривалий час проводяться дискусії та постійно аналізується стан справ для виявлення оптимальних форм і методів співпраці між владою та бізнесом у рамках публічного управління [2, с. 12].

Розвиток державно-приватного партнерства безпосередньо залежить від існуючого інституційного середовища, а також формальних і неформальних практик, норм і процедур, що встановлюються державою. Це партнерство сприяє досягненню рівноваги між державним та недержавним секторами, оскільки передбачає компроміси між сторонами. Співпраця між цими сторонами стимулює спільне формулювання цілей, ухвалення рішень на основі консенсусу, створення горизонтальних і неієрархічних структур, а також формування неформальних відносин, заснованих на довірі, що веде до синергійної взаємодії партнерів та спільної відповідальності за результати їхньої діяльності [3, с. 4].

Термін "державно-приватне партнерство" має безліч підходів, які можна класифікувати за економічними, інституційними та політичними критеріями. У загальному розумінні, угода про державно-приватне партнерство являє

собою специфічну форму відносин, при якій приватний сектор протягом тривалого періоду займається будівництвом або експлуатацією інфраструктурних об'єктів, наданням послуг для суспільства або внесенням вкладень у важливі соціальні сфери.

Державно-приватне партнерство слід розглядати не лише як механізм управління майном, а, передусім, як форму соціального партнерства. Воно дозволяє не лише проголошувати, а й практично реалізовувати принципи громадянського суспільства, робити бізнес більш соціально відповідальним, а органи влади – здатними виконувати свої зобов'язання перед суспільством.

Вважаємо, що державно-приватне партнерство в контексті забезпечення соціальної відповідальності бізнесу доцільно розглядати як інститут, який базується на сплаві формальних і неформальних правил, що регулюють спільну діяльність держави, органів місцевого самоврядування та бізнес-структур. Це партнерство покликане задовольняти інтереси суспільства, забезпечуючи рівноправне задоволення соціальних, економічних, екологічних і правових інтересів усіх учасників.

Завдяки такій моделі співпраці, державні та приватні організації можуть об'єднувати свої ресурси та експертизу для вирішення складних соціальних викликів, що сьогодні особливо актуально для нашої країни. Це може включати проекти в галузі охорони здоров'я, освіти, інфраструктури та екології, післявоєнної розбудови економіки, що вимагають комплексного підходу та залучення різних зацікавлених сторін. У результаті, державно-приватне партнерство стає важливим інструментом для стимулювання сталого розвитку, підвищення якості життя населення та забезпечення довгострокової соціальної стабільності.

Співпраця між бізнесом і державою є ключовою умовою для досягнення сталого розвитку і активно реалізується в багатьох країнах світу [4, с.40]. Ця взаємодія не лише сприяє економічному зростанню, але й забезпечує соціальну стабільність, екологічну стійкість та інноваційний прогрес. Україна, яка вже понад десять років перебуває в процесі економічної

трансформації та інтеграції в європейське середовище, стикається з численними проблемами у налагодженні ефективної співпраці між державним і приватним секторами. Практика розвинених країн свідчить, що партнерство між державою та бізнесом може стати потужним рушієм інфраструктурного розвитку, підвищення якості суспільних послуг та економічного зростання [2, с. 14].

Одним із найважливіших аспектів державно-приватного партнерства є підтримка балансу інтересів усіх учасників. Це означає, що необхідно враховувати потреби та очікування як державних органів, так і приватних компаній. Успішна співпраця полягає в здатності знаходити компроміси та формувати спільні цілі, які б відповідали інтересам обох сторін.

Забезпечення такого балансу інтересів може включати в себе різні механізми, такі як відкритий діалог, регулярні консультації, а також створення платформ для обміну досвідом та кращими практиками. Важливо, щоб державні органи не лише надавали підтримку бізнесу, але й контролювали дотримання соціальних і екологічних стандартів, що, в свою чергу, може посилити довіру між усіма учасниками процесу. Отже, ефективна взаємодія між бізнесом і державою є необхідною для досягнення сталого розвитку, що вимагає спільних зусиль та взаємного розуміння, а також готовності до адаптації до змінюваних умов та викликів.

Державно-приватне партнерство визнано ефективним механізмом залучення капіталу для реалізації програм сталого розвитку, які включають державну політику, спрямовану на вирішення важливих соціальних, економічних та екологічних завдань [5]. Таке партнерство ґрунтується на принципах соціальної відповідальності бізнесу, що стає дедалі актуальнішим у сучасному світі, де підприємства повинні не лише генерувати прибуток, але й відповідати за вплив на суспільство та навколишнє середовище.

Для успішного впровадження державно-приватного партнерства необхідний системний підхід, що передбачає стратегічне бачення розвитку економіки на основі соціальної відповідальності, за участю як державного,

так і приватного капіталу. Формування та реалізація державно-приватного партнерства у забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу є складним, багатограним процесом, метою якого є інтеграція відповідальності бізнесу в контексті сталого розвитку економіки країни. Основними завданнями формування та реалізації державно-приватного партнерства у забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу є вирішення економічних, екологічних та соціальних проблем суспільства, таких як розвиток інфраструктури, енергозбереження, утилізація відходів, вдосконалення соціальної сфери, а також інші актуальні соціальні та екологічні виклики; сприяння сталому розвитку як економіки країни в цілому, так і окремих галузей; післявоєнне відновлення [6, с.13].

Процес формування та реалізації державно-приватного партнерства складається з наступних етапів:

1. Визначення проєктів співпраці. На цьому етапі визначаються можливі проєкти, проводяться конкурси на участь підприємств у державно-приватному партнерстві, аналізуються напрями співпраці між бізнесом та державою. Важливо, щоб оголошення конкурсів відбувалося через офіційні видання та канали комунікації, що забезпечить доступність інформації для всіх потенційних учасників.

2. Обґрунтування проєкту. На цьому етапі формулюються предмет, об'єкт, цілі та завдання проєкту. Важливим є формування проєктної команди та отримання погоджень від усіх учасників.

3. Розподіл ризиків та відповідальності. Чітке управління ризиками під час реалізації проєктів державно-приватного партнерства є критично важливим. Справедливий розподіл повноважень і відповідальності забезпечує позитивний результат для всіх сторін.

4. Техніко-економічне обґрунтування. Визначення форм реалізації проєктів державно-приватного партнерства (договірні чи інституційні) має враховувати специфіку кожної галузі та обґрунтованість показників плану.

5. Укладення контрактів. На цьому етапі важливо погодити всі умови договору державно-приватного партнерства та укласти контракти з партнерами проєкту, що передбачає чітке визначення прав та обов'язків кожної сторони.

6. Спільна реалізація проєкту. Оперативний моніторинг виконання зобов'язань учасниками проєкту є необхідним для забезпечення прозорості та підзвітності. Двосторонній контроль з боку місцевих громад та підприємств підвищує рівень довіри до процесу.

7. Оцінка результативності. Важливо не лише оцінити результати проєкту, але й представити їх громадськості, включаючи фінансову та нефінансову звітність.

Пропонована структура формування та реалізації державно-приватного партнерства у забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу повинна бути унормована в рамках законодавства, зокрема в Законі України «Про державно-приватне партнерство». Це дозволить інтегрувати міжнародні стандарти та найкращі світові практики у сферу державно-приватного партнерства.

Ключовими інструментами для реалізації державно-приватного партнерства є:

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність у цій сфері. Нормативно-правова база є основою для функціонування державно-приватного партнерства. Вона включає закони, постанови, накази та інші регуляторні документи, які встановлюють правила та процедури для співпраці між державним і приватним секторами. Серед основних документів можуть бути спеціалізовані закони про державно-приватне партнерство, які визначають правові рамки, механізми реалізації проєктів та захист прав учасників. Важливо, щоб ці акти були адаптовані до потреб ринку та враховували міжнародний досвід.

Міжнародні стандарти та рекомендації. Впровадження міжнародних стандартів і рекомендацій сприяє інтеграції національних практик у

глобальні процеси. Такі стандарти можуть включати принципи соціальної відповідальності, екологічної стійкості та економічної ефективності. Вони допомагають формувати єдині вимоги до проєктів державно-приватного партнерства, забезпечуючи їх якість і відповідність міжнародним нормам. Країни можуть використовувати рекомендації міжнародних організацій, таких як ООН, Світовий банк або OECD, що стосуються проведення прозорих тендерів, моніторингу результатів та звітності.

Система стимулювання сталого розвитку та оподаткування. Система стимулювання, що включає податкові пільги, субсидії та гранти, може суттєво підвищити зацікавленість приватного сектора в участі в проєктах державно-приватного партнерства. Такі механізми заохочують компанії інвестувати в соціально значущі програми, які можуть включати екологічні ініціативи, розвиток інфраструктури, охорону здоров'я та освіти. Оподаткування, що враховує соціальні аспекти, може надавати додаткові переваги для учасників державно-приватного партнерства, стимулюючи розвиток інновацій та створення нових робочих місць.

Соціальна звітність, що забезпечує прозорість діяльності учасників. Соціальна звітність є важливим інструментом для забезпечення прозорості та підзвітності в рамках державно-приватного партнерства. Вона передбачає регулярне звітування компаній про їхні соціальні, економічні та екологічні результати діяльності. Цей процес дозволяє зацікавленим сторонам та громадськості оцінити вплив проєктів державно-приватного партнерства на суспільство та довкілля. Соціальна звітність може включати не лише фінансові показники, але й дані про дотримання соціальних стандартів, екологічні ініціативи та результати співпраці з громадами.

Застосування цих інструментів у комплексі дозволяє створити ефективну платформу для розвитку державно-приватного партнерства, що сприяє досягненню сталого розвитку. Вони забезпечують не лише правову та фінансову основу для співпраці, але й сприяють формуванню довіри між

державою та приватним сектором, що є критично важливим для успішної реалізації соціально значущих проєктів.

Втілення запропонованого механізму стане основою для вдосконалення інституційного, інформаційного та організаційного середовища, що сприятиме підвищенню ефективності державно-приватного партнерства у забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу.

Висновки з проведеного дослідження. Державно-приватне партнерство є потужним інструментом для залучення капіталу та реалізації програм сталого розвитку, що включають важливі соціальні, економічні та екологічні завдання. Це підтверджує значення співпраці між державою та приватним сектором у сучасних умовах. Державно-приватне партнерство є не лише механізмом управління ресурсами, але й формою соціального партнерства, що робить бізнес більш відповідальним перед суспільством. Соціальна відповідальність підприємств стає критично важливою для досягнення сталого розвитку, що вимагає від них активної участі у вирішенні соціальних та екологічних проблем.

Успішна співпраця між державним і приватним секторами базується на компромісах, відкритому діалозі та спільному формулюванні цілей. Забезпечення балансу інтересів усіх учасників є необхідною умовою для ефективного функціонування державно-приватного партнерства.

Процес формування та реалізації державно-приватного партнерства складається з кількох важливих етапів, включаючи визначення проєктів співпраці, обґрунтування проєктів, розподіл ризиків, укладення контрактів та оцінку результативності. Кожен з цих етапів має бути чітко регламентований, що дозволить знизити ризики та забезпечити прозорість.

Пропонована структура державно-приватного партнерства повинна бути унормована в законодавстві, зокрема в Законі України «Про державно-приватне партнерство». Це дозволить інтегрувати міжнародні стандарти і кращі практики в національну систему державно-приватних партнерств, що підвищить ефективність реалізації спільних проєктів.

Ефективність державно-приватного партнерства також залежить від використання відповідних нормативно-правових актів, міжнародних стандартів, системи стимулювання сталого розвитку, а також соціальної звітності. Ці інструменти можуть суттєво поліпшити діяльність учасників державно-приватного партнерства, забезпечуючи прозорість та підзвітність.

Дослідження вказує на потенційні виклики, з якими може зіткнутися державно-приватне партнерство, включаючи зміну політичної ситуації, економічні кризи, а також необхідність адаптації до нових соціальних умов. Проте, у разі правильного управління та стратегічного планування, державно-приватне партнерство може стати важливим фактором для досягнення сталого розвитку та підвищення якості життя населення.

Отже, державно-приватне партнерство є невід'ємною складовою сучасної економіки, що здатна забезпечити інтеграцію соціальної відповідальності бізнесу в процеси сталого розвитку, та вимагає активного впровадження інноваційних підходів і механізмів співпраці.

Література

1. Мех Ю.В., Горобець Д.Д., Головка В.Р. Державно-приватне партнерство в секторі безпеки України: основні принципи та форми. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Випуск 74: частина 2. 2022. С. 224-231.

2. Чальцева О.М., Лобода Д.О. Державно-приватне партнерство як перспективний механізм повоєнного відновлення України. *Public networks and communications*. № 2. 2024. С. 11-18. DOI: <https://doi.org/10.31558/3083-5895.2024.2.2>.

3. Brinkerhoff F., Brinkerhoff M. Public-Private Partnerships: Perspectives on Purposes: Publicness, and good governance. *Public administration and development*. 2011. Vol. 31, 3-14. P. 4-5.

4. Морозова Л., Міх О. Соціальна відповідальність бізнесу: сучасний стан та перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 8. С. 38-42. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3573/3608>

5. Farajian M. Transportation Infrastructure Finance and Innovation Act Financial Performance. Washington: Build America Bureau, 2024. 14 p. URL: https://www.transportation.gov/sites/buildamerica.dot.gov/files/2024-06/FINAL_2024_TIFIA_Biennial_Report.pdf

6. Seliverstova L., Losovska N. Features of the formation of business social responsibility in Ukraine. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 14. С. 11-15.

References

1. Mekh, Yu.V., Horobets', D.D. and Holovko, V.R. (2022), “ Public-private partnership in the security sector of Ukraine: basic principles and forms ”, *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho Natsional'noho Universytetu*, vol. 74, no. 2, pp. 224-231.

2. Chal'tseva, O.M. and Loboda, D.O. (2024), “Public-private partnership as a promising mechanism for post-war reconstruction of Ukraine”, *Public networks and communications*, vol. 2, pp. 11-18. DOI: <https://doi.org/10.31558/3083-5895.2024.2.2>.

3. Brinkerhoff, F. and Brinkerhoff, M. (2011), “Public-Private Partnerships: Perspectives on Purposes: Publicness, and good governance”, *Public administration and development*, vol. 31, pp. 3-14.

4. Morozova, L. and Mikh, O. (2024), “Social responsibility of business: current state and development prospects”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 8, pp. 38-42, available at: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3573/3608> (Accessed 05 Oct 2025).

5. Farajian, M. (2024), *Transportation Infrastructure Finance and Innovation Act Financial Performance*, Build America Bureau, Washington, USA, available at: https://www.transportation.gov/sites/buildamerica.dot.gov/files/2024-06/FINAL_2024_TIFIA_Biennial_Report.pdf (Accessed 05 Oct 2025).

6. Seliverstova, L. and Losovska, N. (2019), “Features of the formation of business social responsibility in Ukraine”, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 14, pp. 11-15.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2025 р.